

A gyurgyalag „mérnöke”

A fajok sokoldalú kapcsolatrendszerében eddig viszonylag kevesebb figyelmet fordítottak a lakó- vagy éppen fészkelőhelyen kialakult táplálkozási hálózatok feltárására. A madarak fészkelőtelepein alkalmi vagy állandó társbérlok jelennek meg, ahol a fajoknak meghatározott szerepük van, a legnagyobb befolyásuk a kulcsfajok. A gyurgyalag ugyancsak telepesen fészkelő, fészekásó tevékenységével azonban további hatást gyakorol szűkebb környezetére, de az ott élő állatokra is. Cikkünk a fészkelőhelyen kialakult bonyolult kapcsolatokról nyújt bepillantást.

A gyurgyalag löszpartok, löszszakadékok falában, bizonyos folyóink magas partfalában készíti jellegzetes fészkelőüregeit. A hím egy kiszemelt ponton többször nekirepül a falzatnak, csőrével mélyedést vág, s megkapaszkodva hozzáfog a bejárat nyílás elkészítéséhez, amiben a tojó is segít. Egyetlen pár általában másfél méter hosszú vízszintes üreget fúr, de nemritkán két méternél hosszabb járatok is épülhetnek, amelyeknek végén egy kisebb kiszélesedés alkotja a fészkelőkamarát. Egy-egy gyurgyalagpár az ásás során akár 10-15 kilogramm földet is megmozgat, a kiásott fészkek pedig számos más fajnak is lakóhelyet kínálnak. A gyurgyalagot környezetmódosító tevékenysége miatt az ökoszisztéma „mérnök-fajai” közé sorolják.

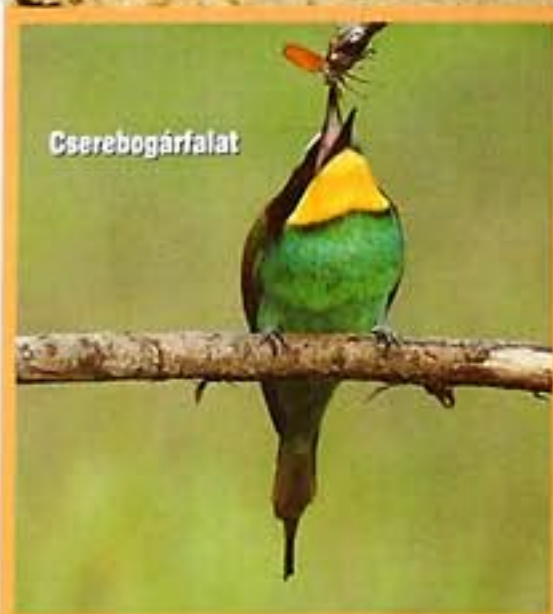
A gyurgyalagoknak szinte bárhol kialakulhatnak költőtelepei, ahol fészkelésre alkalmas talajtípust találnak. Leginkább a homokos és a löszös talajokat kedvelik. A túlságosan apró szemcséjű talajokat a beomlás veszélye miatt kerülik. Az agyagos talajok ugyancsak alkalmatlanok a madarak számára, mert nehéz kivájni őket, ráadásul az ilyen talajok szellőzése is rossz. Leginkább a közepes szemcsenagyságú talajok megfelelők a számukra, amelyekben könnyű kiásni a fészkelőüreget, és a jó szellőzés is megteremtethető a lakók számára.

HIVATLAN VENDEGEK

Az elhagyott költőüregeket gyakran foglalják el mezei és házi verebek, de a hazánkban telelő verebek időnként azt is kihasználják, hogy a gyurgyalagok csak május második felében érkeznek vissza afrikai telelőüdjükről. Mint-hogy a verebek birtokba veszik a gyurgyalagok fészkeit, emiatt az eredeti tulajdonosok újak építésére kényszerülnek.

A gyurgyalagok nem agresszívak más fajokkal szemben, ekképp érvényesül a vegyes telepek előnye, nevezetesen az, hogy több szem többet lát alapon hamarabb észreveszik, ha ragadozó közelít. A verebeknél kívül a seregélyek a leggyakoribb társbérlok, de időnként szalakótták is kibővítik az üregeket, míg az erózió következtében nagyobb vált fészkeket a kutyák is használhatják. Gyakran pockok vagy egerek költöznek be az üressé vált fészkekbe, amelyek nemritkán különböző kígyóknak és békáknak is otthonává válhatnak. A gerinces állatokon kívül számos ízeltlábú is megfordul bennük. Leggyakrabban légy- és bogárfajok az alkalmi társbérlok, amelyek az időjárás viszonyosságai elől megbújva éppen itt találnak biztonságos menedéket.

Cserebogárfalat

A hím gyurgyalag nászajándéka

KAPCSOLAT KAPCSOLAT HATÁN

Ezen a vegyes telepeken nem a fajok pusztaságáról van szó, hanem összetett kapcsolatokról alakulnak ki a társbérlok között, és a fajközönhatások hálózatának középpontjában a gyurgyalag van. A rovarokat fogyasztó „gazdamadár” rendszeresen felöklendézi az általa nem megemészthető rovarmaradványokat, amelyeket azután hangyák hordanak a bolyaikba, vagy bogarak és különböző légyfajok táplálkoznak belőlük. De rovarvő emlősök is szívesen keresgélnek a köpetekben hasznosítható maradványok után.

A fészkelőhely változatos életközösség otthona. A gyurgyalag által emészthetetlen rovarmaradványokat hangyák, bogarak és legyek hasznosítják BUDAI TIBOR rajza

A telepes fészkelőhely messzebből is látható

A verebek szívesen költöznek a gyurgyalagok közelébe A SZERZŐ felvétele

Kevésbé kellemes a madarak számára az a változatos parazitafauna, amely rajtuk él. Legtöbbjük specializálódott, ekképp csak egy fajt támad meg, de számos parazitafaj válogatás nélkül megél a gyurgyalagtelep különböző társbérlokainak tollazatában. A paraziták talán a legfőbb hátráltatói a nagy telepek kialakulásának is, ha ugyanis túl sok madár él egy helyen, akkor könnyen elszaporodnak a különböző parazitafajok, amelyek különösen a fiókákat kínozzák. Részben emiatt, részben a táplálékforrások szűkössége miatt a tizenöt-húsz párnál többet számláló gyurgyalagtelepek viszonylag ritkák.

maradványokkal, ha nem akartak saját maguk élelem után nézni.

A PARAZITÁK IS SZABÁLYOZNAK

A járatok fészkeiben található ürüléken és rovarmaradványokon változatos gombatelepek nőnek, ezért számos ürülekező, gombafogyasztó vagy dögevő bogár rakja petéit a gyurgyalagok vájataiba, hogy kikelő lárváik az ürülékekkel vagy a gombatelepekkel, esetleg a rovarmaradványokkal táplálkozzanak. A rovarlárvákat viszont a verebek és a rovarvő kisemlősök fogyasztják előszeretettel.

A verebek szintén előszeretettel kutakodnak a felöklendezett maradványok között, ám e szemtelen madarak időnként nem érik be ennyivel. Külföldi kutatók megfigyelték, hogy a verebek megtámadták a táplálékot hozó gyurgyalagokat, hogy elvegyék tőlük a friss rovarokat. A szorongatott madarak azonban hamar reagáltak a verebek kleptoparazita viselkedésére, és igyekeztek minél gyorsabban megközelíteni a fészkelőürege bejáratát, hogy csökkentsék a lopás esélyét. A verebek ezt követően hamar felhagytak a tolvaj életmóddal, és be kellett érniük a köpetekben található

Barátkozás